

DOI:
УДК 347.155

Лілія Паращук,

викладач кафедри цивільного права і процесу
Тернопільського національного економічного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2269-1626>

Анна Кучер,

студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДСТАВНИЦТВА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Проаналізовано поняття, ознаки представництва як важливого процесуального засобу репрезентації та захисту інтересів сторін та інших учасників цивільного судочинства. Його суть полягає у процесуальній діяльності представника або повіреного, спрямованій на захист суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів іншої особи, як сторони або третьої особи, що бере участь у справі, державних і громадських інтересів, а також сприяння суду у всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні обставин справи з метою постановлення законного і обґрунтованого рішення по справі. В об'єктивному значенні «право представництва» трактується як правовий інститут, тобто сукупність правових норм, що регулюють діяльність однієї особи (представника) від імені іншої особи, яку він представляє. У суб'єктивному значенні «право представництва» є юридичною можливістю для представника діяти від імені особи, яку він представляє, з безпосередніми юридичними наслідками для останньої. «Право представництва» (або «право на представництво») у суб'єктивному значенні ззовні виступає як повноваження представника діяти від імені особи, яку він представляє.

Ключові слова: представництво, представник, довіреність, комерційне представництво.

Паращук Л., Кучер А.

Особенности представительства в гражданском праве

Проанализированы понятие, признаки представительства как важного процессуального средства репрезентации и защиты интересов сторон и других участников гражданского судопроизводства. Его суть заключается в процессуальной деятельности представителя или поверенного, направленной на защиту субъективных прав и охраняемых законом интересов другого лица, как стороны или третьего лица, участвующего в деле, государственных и общественных интересов, а также содействие суду во всестороннем, полном и объективном выяснении обстоятельств дела с целью вынесения законного и обоснованного решения по делу. В объективном смысле «право представительства» трактуется как правовой институт, то есть совокупность правовых норм, регулирующих деятельность одного лица (представителя) от имени другого лица, которое он представляет. В субъективном смысле «право представительства» является юридическим возможностью для представителя действовать от имени лица, которое он представляет, с непосредственными юридическими последствиями для последней. «Право представительства» (или «право на представительство») в субъективном смысле извне выступает как полномочия представителя действовать от имени лица, которое он представляет.

Ключевые слова: представительство, представитель по доверенности, коммерческое представительство.

Parashchuk L., Kucher A.

Features of representative office in civil law

The article analyzes the concept, features of representation as an important procedural means of representation and protection of the interests of the parties and other participants in civil proceedings. Its essence is the procedural activities of a representative or attorney, aimed at protecting the subjective rights and legally protected interests of another person as a party or third party involved in the case, state and public interests, as well as assisting the court in comprehensive, complete and objective clarification of the circumstances of the case in order to make a lawful and reasonable decision on the case. The author of the article propose an alternative perspective that in the science of civil law in relation to the legal nature of representation, there are two main concepts: the concept of action and the concept

of legal relationship. According to the concept of action, substantiated and supported by many scientists, representation is the commission of transactions and other legal actions by one person – a representative within the powers on behalf of another person represented. The article gives a comprehensive and clear idea of the current understanding of legal relationship. The article gives consideration of representation as a unity of legal relations necessary and sufficient to achieve the purpose of representation, the internal legal relations, on the contrary, are part of the representation, although the presence of this relationship is not enough to achieve the purpose of representation. The most common case of legal representation is the representation of minors and minor children by their parents. If the child cannot exercise his/her rights independently, these rights are exercised by parents, guardians or trustee. The basis for the emergence of a commercial representation may be a civil law contract concluded between the entrepreneur, who acts as a person represented and a commercial representative. The contract of commercial representation must be concluded in written form, and its provisions must define the set of powers of the commercial representative. If the contract does not contain a clear list and meaningful definition of the powers of the commercial representative. A commercial representative is a person who constantly and independently acts on behalf of entrepreneurs when concluding contracts in the field of entrepreneurial activity (Part 1 of Article 243 of the Civil Code) and this activity is one of the forms of entrepreneurship. Commercial representatives may be legal entities established in the manner prescribed by law, or natural persons - entrepreneurs.

The article says that commercial representative has the right to represent simultaneously two parties in the contract, if they have their consent, as well as such a possibility is provided by law. In cases of simultaneous representation of different parties in the contract, the commercial representative has the right to demand payment of remuneration, the amount of which is determined by the provisions of the contract between him and the person he represents. In addition to the payment of remuneration, the commercial representative has the right to reimbursement of expenses or losses incurred by him during the execution of the order. The most common case of representation is power of attorney. In accordance with Part 1 of Art. 244 of the Civil Code, representation, which is based on the contract, may be carried out by power of attorney. Contracts, on which the representation is based, are the subject of which is to make a transaction on behalf of the representative and in the interests of the principal – the party to the contract. Such agreements include power of attorney agreements, joint activities, agency agreement, which should indicate the obligation of the principal to issue a power of attorney to the representative. Transactions provided for in the contract, committed by a representative without a power of attorney issued by the principal, must be recognized as committed by an unauthorized person. The power of attorney, along with the general requirements for its content, should contain a reference to the contract on which such a power of attorney is based. The power of attorney is presented to the third party by the representative or is sent to the person represented directly to the third party. In the latter case, the power of attorney is sent to a third party without providing a representative and its content may indicate a specific third party with whom the representative must make a transaction. To summarize, it should be said that representation by law is a type of mandatory representation, which determines its characteristics and specific features. Legal representation is characterized by the focus on the protection in the field of material and procedural relations of the rights and interests of persons who, due to infancy, dementia or mental illness, cannot take care of themselves.

Keywords: *representation, representative, power of attorney, commercial representation.*

Постановка проблеми. З розвитком суспільства сфера застосування представництва охопила широкі кола як майнових, так і немайнових відносин. Значення цього інституту в суспільному житті зумовлено тим, що представництво дає можливість оптимізації та активізації придбання та реалізації суб'єктивних прав і обов'язків, а для недієздатних громадян є основним засобом їхньої участі в правовідносинах. За допомогою представництва можливо придбати й реалізувати більшість матеріальних і процесуальних цивільних, а також інших за галузевою належністю суб'єктивних прав і обов'язків. Таким чином, представництво виступає як одна з важливих гарантій реального здійснення прав і виконання обов'язків суб'єктами права.

Значення цього інституту в суспільному житті зумовлено тим, що за допомогою інституту представництва створюються додаткові можливості для здійснення прав і виконання обов'язків учасниками цивільних правовідносин, забезпечується більш повний захист їхніх суб'єктивних прав, підвищується ефективність встановлення економічних зв'язків між суб'єктами господарювання.

Актуальність цієї теми зумовлена проведенням в Україні системних та ефективних правових реформ, що призводить до необхідності поглибленого дослідження проблем удосконалення механізмів реалізації та захисту цивільних прав та інтересів особи, та (у зв'язку з цим) переосмислення деяких підходів до правової природи представництва.

Аналіз останніх статей та публікацій. Дослідженню окремих питань представництва присвячено праці таких відомих українських та російських вчених-цивілістів дореволюційного, радянського

і сучасного періодів, як: М. М. Агарков, О. Л. Невзгодіна, Н. О. Нерсесов, А. І. Пергамент, О. А. Підопригора, З. В. Ромовська, В. О. Рясенцев, Ю. К. Толстой, С. Я. Фурса, Р. О. Халфіна, Є. О. Харитонов, Б. Б. Черехахін, Я. М. Шевченко, І. В. Шерешевський та ін..

Метою статті є дослідження та розкриття поняття та видів представництва у цивільному праві України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст. 237 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) представництвом є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє [1].

Представництво характеризується певними ознаками. 1. Цивільні права та обов'язки належать одній особі, а здійснюються безпосередньо іншою. 2. Представник вчиняє певні юридичні дії (вчинення тільки фактичних (не юридичних) дій представництвом не охоплюється). 3. Представник діє не від свого імені, а від імені іншої особи. 4. Представник діє тільки в межах наданих йому повноважень. 5. Правові наслідки настають не для представника, а для особи, яку він представляє. Якщо укладена представником угода спричинила для контрагента збитки, то зобов'язаною стороною буде не представник, а особа, яка надала йому повноваження для вчинення цього правочину [2, с. 124]. 6. Представництво можливе лише щодо суб'єкта права. Тобто тим, кого представляють, може бути тільки особа, яка володіє хоча би правоздатністю. І якщо щодо фізичних осіб згідно із сучасною доктриною цивільного права ця умова не має практичного значення, оскільки кожна особа є правоздатною з моменту народження, то щодо юридичних осіб ця обставина відіграє вирішальну роль, бо правоздатність останньої може наставати лише за наявності певних умов, передбачених законом, а до того така особа не є суб'єктом права і не може набувати права та обов'язки ні особисто, ні через представника [3, с. 105].

Якщо розглядати представництво як діяльність зі здійснення повноважень, можна зробити висновок, що внутрішнє правовідношення не входить до складу цієї діяльності. Але правовідношення і не може входити до складу діяльності – навпаки, діяльність може становити зміст правовідношення. Якщо розглядати представництво як єдність правовідносин, необхідних і достатніх для досягнення мети представництва, то внутрішні правовідносини, навпаки, входять до складу представництва, хоча наявності цього правовідношення ще недостатньо для досягнення мети представництва, оскільки повноваження реалізується в стосунку до третіх осіб [4, с. 22].

Прихильники концепції правовідношення розглядають представництво як правовідношення, згідно з яким правомірні юридичні дії вчиняє одна особа (представник) від імені іншої особи (яку представляють), безпосередньо створюють, змінюють або припиняють для останньої цивільні права та обов'язки. Діяльність представника здійснюється згідно з повноваженнями і створює безпосередні правові наслідки для визначеної особи, яку представляють, що передбачає наявність правовідношення із представництвом, у межах якого повноваження представництва виникає та реалізується.

Представництво у цивільному процесі поділяється на представництво за законом, комерційне представництво, представництво за довіреністю.

Представництво за законом обумовлюється тим, що, з одного боку, законодавством обмежується частина громадян на здійснення своїх прав і виконання обов'язків з різних об'єктивних причин. Так, малолітні і неповнолітні діти, недієздатні й обмежено дієздатні особи не мають права самостійно розпоряджатися своїми правами у певних правових ситуаціях. Крім того, безвісно відсутні особи та особи, місце перебування яких невідоме, не можуть реалізувати свої права і для забезпечення їхніх інтересів виступають уповноважені законом особи.

Так, найбільш поширеним випадком представництва за законом є представництво малолітніх і неповнолітніх дітей їхніми батьками. Якщо дитина не може самостійно здійснювати свої права, ці права здійснюють батьки, опікун або піклувальник [5, с. 454].

Малолітні особи не мають права самостійно укладати та підписувати договори, в тому числі у разі надання згоди їхніми батьками (усиновлювачами, опікунами) на вчинення таких договорів. Представниками осіб, які не досягли 14-річного віку, відповідно до Сімейного кодексу України є батьки, які управляють майном, належним малолітній дитині, без спеціального на те повноваження, тобто їхні повноваження в нотаріальному процесі ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому органом державної реєстрації актів цивільного стану. Про факт державної реєстрації акта цивільного стану органами державної реєстрації актів цивільного стану видається відповідне свідоцтво [6, с. 267].

Представниками за законом є також усиновлювачі малолітніх осіб. Обсяг повноважень усиновлювача як законного представника такий самий, як і в батьків дитини. Різниця між ними полягає лише в тому,

що повноваження усиновлювача виникають не з моменту народження дитини, а з дня набуття рішенням суду про усиновлення законної сили.

Водночас варто враховувати відповідні норми Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) щодо набуття рішенням суду законної сили. Так, рішення суду набуває законної сили після закінчення строку для подання апеляційної скарги, якщо вона не була подана. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набуває законної сили після розгляду справи апеляційним судом. Рішення або ухвала апеляційного суду набувають законної сили з моменту їхнього проголошення. Касаційна скарга може бути подана протягом двадцяти днів з дня набуття законної сили рішенням (ухвалою) апеляційного суду. Одержавши касаційну скаргу, суддя-доповідач протягом трьох днів вирішує питання про відкриття касаційного провадження, про що постановляє відповідну ухвалу, та за наявності клопотання особи, яка подала касаційну скаргу, у разі необхідності – про зупинення виконання рішення (ухвали) суду [5].

Чинне законодавство передбачає, що неповнолітні особи віком від 14 до 18 років можуть самостійно підписувати правочини. Однак, незважаючи на це, вони мають укладати правочини тільки у разі надання письмової нотаріально посвідченої згоди батьків (усиновлювачів, піклувальника), а також дозволу органу опіки та піклування [7, с. 261]. Відповідно до ст. 58 ЦК опіка встановлюється над малолітніми особами, які позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними. Правочини від імені недієздатної особи та в її інтересах вчиняє опікун. Відповідно до ст. 60 ЦК опікуна над особою, що визнана недієздатною, призначає суд. Опікун над малолітніми дітьми призначається або за рішенням суду, або за рішенням органів опіки і піклування [1].

Згідно з ЦК, суд призначає опікуна у випадку, якщо під час розгляду судом іншої справи було виявлено, що дитина позбавлена батьківського піклування. Згідно зі ст. 65 ЦК, до призначення опікуна ці функції виконує орган опіки і піклування. Також їх може здійснювати спеціальний заклад, у якому перебуває дитина. Залежно від обставин підставами для представництва такої особи в нотаріальному процесі будуть рішення суду та рішення органу опіки й піклування.

Вітчизняному законодавству не відома конструкція «співопікунства» над недієздатною особою. Але у разі наявності у підопічного майна поза межами його місця проживання встановлюється опіка над майном за місцем його знаходження. Згідно зі змістом чинних норм можливе призначення двох і більше опікунів над майном безвісно відсутньої особи, якщо майно, яке їй належить, знаходиться в різних населених пунктах, оскільки опіка над майном встановлюється за місцем його знаходження. У цьому випадку кожен з опікунів буде представником за призначенням. Зазначимо, що «співпредставництво» у такому разі буде лише за необхідності спільних дій.

Опіка та піклування встановлюються або судом, або органом опіки та піклування, тому відповідними документами, які визначають статус опікуна та піклувальника, будуть або рішення суду або постанова органу опіки та піклування [8, с. 191].

Згідно з чинним законодавством в Україні існує така форма влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, як патронат, що полягає у вихованні дитини до досягнення нею повноліття в сім'ї патронатного вихователя за плату і здійснюється на підставі договору, який укладається між органом опіки і піклування та патронатним вихователем. Відповідно до чинного законодавства, в Україні існує дві форми патронату: прийомна сім'я і дитячий будинок. Документами, що підтверджують повноваження таких представників, визначені у постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю» [9], «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» від 26.04. 2002 року [10].

Підставою для виникнення комерційного представництва може бути цивільно-правовий договір, укладений між підприємцем, який виступає особою, яку представляють, і комерційним представником.

Договір комерційного представництва має бути укладений у письмовій формі, а його положення мають визначати комплекс повноважень комерційного представника. Якщо договір не містить чіткого переліку і змістовної визначеності повноважень комерційного представника, їхній обсяг визначається положеннями наданої йому довіреності [12, с. 200]. Комерційний представник – це особа, яка постійно та самостійно виступає від імені підприємців у процесі укладення ними договорів у сфері підприємницької діяльності (ч. 1 ст. 243 ЦК), Представництво буде мати характер комерційного лише у випадках, коли комерційний представник займається вказаною діяльністю постійно та самостійно, і ця діяльність є однією із форм здійснення підприємництва. Комерційними представниками можуть бути юридичні особи, створені у встановленому законом порядку, або фізичні особи-підприємці.

Комерційний представник має право одночасно представляти дві сторони у договорі, якщо на це є їхня згода, а також, якщо така можливість передбачена законом. У випадках одночасного представництва різних сторін у договорі комерційний представник має право вимагати виплати винагороди, розмір якої визначається положеннями договору між ним та особою, яку він представляє. Крім виплати винагороди, комерційний представник має право на відшкодування витрат, які він здійснив під час виконання доручення, або збитків [13, с. 149].

Не допускається здійснення комерційним представником від імені особи, яку він представляє, правочинів, котрі стосуються його особисто. Комерційний представник зобов'язаний тримати в таємниці відомості, які йому відомі про такі правочини, не тільки на момент їхнього укладення і здійснення, а й після виконання доручення, яке йому дали. Відносини комерційного представництва пов'язані з договорами доручення, комісії, агентськими та дилерськими правочинами. Однак особа, яка хоч і діє в чужих інтересах, але від власного імені (агент, комісіонер), а також особа, уповноважена на ведення переговорів щодо можливих у майбутньому правочинів (посередник), не є представниками [11, с. 207].

Найбільш поширеним випадком представництва є представництво за довіреністю. Відповідно до ч. 1 ст. 244 ЦК представництво, яке ґрунтується на договорі, може здійснюватися за довіреністю. Договорами, на яких ґрунтується представництво, є договори, предметом яких є правочин, який вчинив представник від імені та в інтересах довірителя – сторони договору. До таких договорів належать договори доручення, про спільну діяльність, агентська угода, в яких має міститися вказівка на обов'язок довірителя видати довіреність представнику. Правочини, передбачені договором, вчинені представником без довіреності, виданої довірителем, мають визнаватися вчиненими неуповноваженою особою. В довіреності поряд із загальними вимогами щодо її змісту має міститися посилання на договір, на якому ґрунтується така довіреність [14, с. 312].

Відповідно до ч. 2 ст. 244 ЦК представництво за довіреністю може ґрунтуватися на акті органу юридичної особи. Таке представництво виникає, наприклад, у результаті видання виконавчим або компетентним органом юридичної особи акта (наказу, розпорядження) про призначення працівника на посаду, пов'язану зі здійсненням представницьких функцій, зокрема з укладення угод. Відповідно до ч. 3 ст. 244 ЦК довіреність є письмовим документом, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. Довіреність – це односторонній правочин і, відповідно, він має відповідати вимогам, установленим для всіх таких правочинів у ч. 3 ст. 202 ЦК. Тому її видача не вимагає згоди представника, а прийняття довіреності або відмова від неї є правом представника. Довіреність адресована третім особам і засвідчує повноваження представника перед третіми особами. Довіреність може бути видана на ім'я однієї особи або декількох осіб. Як особа, яку представляють, може виступати одна або декілька осіб. Зміст довіреності визначається межами правоздатності особи, яку представляють. Зазвичай довіреність може видаватися тільки дієздатними громадянами. Неповнолітні громадяни можуть самостійно видавати довіреності в обсязі тих прав, які вони можуть здійснювати самостійно. Довіреність юридичній особі може бути видана тільки на укладення правочинів, що не суперечать її статутіві (положенню) або загальному положенню про організацію цього виду [5, с. 191].

Довіреність пред'являється третій особі самим представником або направляється особою, яку представляють, безпосередньо третій особі. В останньому випадку довіреність направляється третій особі без надання представнику і в її змісті може бути вказано конкретну третю особу, з якою представник має вчинити правочин.

Зазвичай довіреність має бути вчинена в простій письмовій формі, що впливає з визначення довіреності, закріпленого в ч. 3 ст. 244 ЦК. Довіреність на укладення правочинів, що потребують нотаріальної форми (наприклад, довіреність на купівлю-продаж будинку), має бути нотаріально посвідчена, оскільки форма довіреності має відповідати формі, в якій відповідно до закону має вчинятися правочин (ч. 1 ст. 245 ЦК).

Довіреність, що видається в порядку передоручення, підлягає нотаріальному посвідченню, незалежно від того, в якій формі вчинялася довіреність. Це правило не застосовується до передоручення повноважень, що ґрунтуються на довіреностях, наведених у ч. 4 ст. 245 ЦК. Довіреність обов'язково повинна мати строковий характер. Довіреність є дійсною протягом встановленого в ній строку. Якщо строк довіреності не встановлений, вона зберігає чинність до припинення її дії (ч. 1 ст. 247 ЦК) [14, с. 316]. Строк довіреності, виданої в порядку передоручення, не може перевищувати строку основної довіреності, на підставі якої її видано. Довіреність у порядку передоручення видається з дотриманням загальних правил

представництва в порядку передоручення (ч. 2 ст. 247 ЦК). Довіреність, в якій не вказана дата її вчинення, є нікчемною (ч. 3 ст. 247 ЦК). Дата вчинення довіреності має вказуватися прописом.

Висновки. В об'єктивному значенні «право представництва» трактується як правовий інститут, тобто сукупність правових норм, що регулюють діяльність однієї особи (представника) від імені іншої особи, яку він представляє. У суб'єктивному значенні «право представництва» є юридичною можливістю для представника діяти від імені особи, яку він представляє, з безпосередніми юридичними наслідками для останньої. «Право представництва» (або «право на представництво») у суб'єктивному значенні ззовні виступає як повноваження представника діяти від імені особи, яку він представляє. Представництво за законом є видом обов'язкового представництва, що зумовлює його характерні риси та специфічні особливості. Законне представництво характеризує, передусім, спрямованість на захист у галузі матеріальних та процесуальних відносин прав та інтересів осіб, які у зв'язку з малолітством, недоумством або душевною хворобою, не можуть піклуватися про себе самі. Комерційного представництва як правовідношення, в якому одна сторона (комерційний представник – фізична особа-підприємець або юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності) зобов'язана вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності від імені другої сторони (особи, яку представляють – фізичної особи-підприємця або юридичної особи, яка є суб'єктом підприємницької діяльності), а також здійснювати необхідні юридичні дії та (або) пов'язані з ними фактичні дії, а друга сторона зобов'язана виплатити за надані послуги певну грошову суму.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
2. Бірюков І. А. Цивільне право України. Загальна частина. Київ : Наук. думка, 2000. 304 с.
3. Крупко П. Суб'єкти добровільного представництва за цивільним правом. *Право України*. 2002. № 5. С. 105–109.
4. Галабурда Н. А. Особливості змісту поняття представництва у цивільному праві України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2012. Вип. 3. С. 21–27.
5. Керимов С. Г. Деякі питання представництва малолітньої особи її опікуном. *Держава і право* : зб. наук. праць. Вип. 29. Київ : 2005. С. 452–457.
6. Керимов С. Г. Батьки як законні представники своїх дітей. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. Вип. 25. Одеса, 2005. С. 266–270.
7. Цивільне право України. Загальна частина. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 973 с.
8. Ромовська З. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс : підручник. Київ, 2013. 672 с.
9. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю : Постанова, Положення від 26.04.2002 № 565. *Офіційний вісник України*. 2002. № 18. с. 19.
10. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу : Постанова, Положення від 26.04.2002 № 564. *Офіційний вісник України*. 2002. № 18. с. 12
11. Харитонов Є. О. Цивільне право України. Київ : Істина, 2011. 808 с.
12. Климовська І. Я. Поняття комерційного представництва. Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. ст. за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк, 2007. Т. 1. С. 399–402.
13. Климовська І. Я. Суб'єкти комерційного представництва. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XIV Регіонал. наук.-практ. конф. 6 лют. 2008 р. Львів, 2008. С. 148–150.
14. Науково-практичний коментар Цивільного Кодексу України [Текст] : у 2 т. Т. 1. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 831 с.

References

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine] (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 40, 356 [in Ukrainian].
2. Biryukov, I.A. (2000). *Tsyvilne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna [Civil law of Ukraine. The general part]*. Kyiv: Sci. opinion [in Ukrainian].
3. Krupko, P. (2002). Subiekty dobrovolnoho predstavnytstva za tsyvilnym pravom [Subjects of voluntary representation under civil law]. *Law of Ukraine – Pravo Ukrainy*, 5, 105-109 [in Ukrainian].

4. Galaburda, N.A. (2012). Osoblyvosti zmistu poniattia predstavnytstva u tsyvilnomu pravi Ukrainy [Special features to the understanding of the representative of the civil law of Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii – Actual problems of legal jurisprudence*, 3, 21-27 [in Ukrainian].
5. Kerimov, S.G. (2005). Deiaki pytannia predstavnytstva malolitnoi osoby yii opikunom [Some issues of representation of a minor by his guardian]. *Derzhava i parvo – State and Law*, 29, 452-457 [in Ukrainian].
6. Kerimov, S.G. (2005). [Fathers as legal representatives of their children]. *Aktualni problemy derzhavy i prava – Actual problems of state and law*, 25, 266-270 [in Ukrainian].
7. *Civil law of Ukraine. Partial part* (2010). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
8. Romovska, Z. *Ukrainske tsyvilne pravo. Zahalna chastyna: Akademichnyi kurs: pidruchnyk [Ukrainian Civil Law. Part of the main: Academic course: pidruchnyk]*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pryiomnu simiu: Postanova, Polozhennia vid 26.04.2002 № 565 [About the closure of the Regulation on the reception of news: Postanova, Regulation on April 26, 2002 № 565] (2002). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 18, 19 [in Ukrainian].
10. [About shutting down the Regulation on the child's bakery of a family type: Postanova, Regulation on April 26, 2002 № 564]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 18, 12 [in Ukrainian].
11. Kharitonov, Ye.O. (2011). *Tsuvilne parvo Ukrainy [Civil law of Ukraine]*. Kyiv: Istina [in Ukrainian].
12. Klimovska, I.Y. (2007). [Understanding the commercial representation. Actual nutrition reform of the legal system of Ukraine]. *Aktualni pytannia reformuvannia pravovoi systemy Ukrainy: Zb. nauk. st. za materialamy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Art. for the materials of the IV International Scientific-Practical Conference, Lutsk, 1*, 399-402 [in Ukrainian].
13. Klimovska, I.Yu. (2008). Subiekty komertsiiinoho predstavnytstva. [Sub-Commercial Representative Office]. *Problemy derzhavotvorennia i zakhystu prav liudyny v Ukraini: Materialy XIV rehionalnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 6 liutoho 2008 r. Lviv – Problems of State Creation and the Protection of Human Rights in Ukraine: Materials of the XIV Regional Scientific and Practical Conference on the 6th of February 2008 Lviv*, 148-150 [in Ukrainian].
14. *Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho Kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary of the Civil Code of Ukraine]*, 2 (1). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.06.2020.